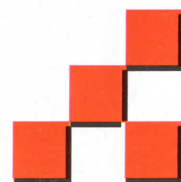

BOBOVAC

LIST VAREŠKIH HRVATA

GODINA IV.

BROJ 40

VAREŠ

TRAVANJ 1998.

Cijena 4 kune

Za inozemstvo 2 DEM

**NIŠTA BEZ
SVOGA OGNJIŠTA!**

STR. 4.

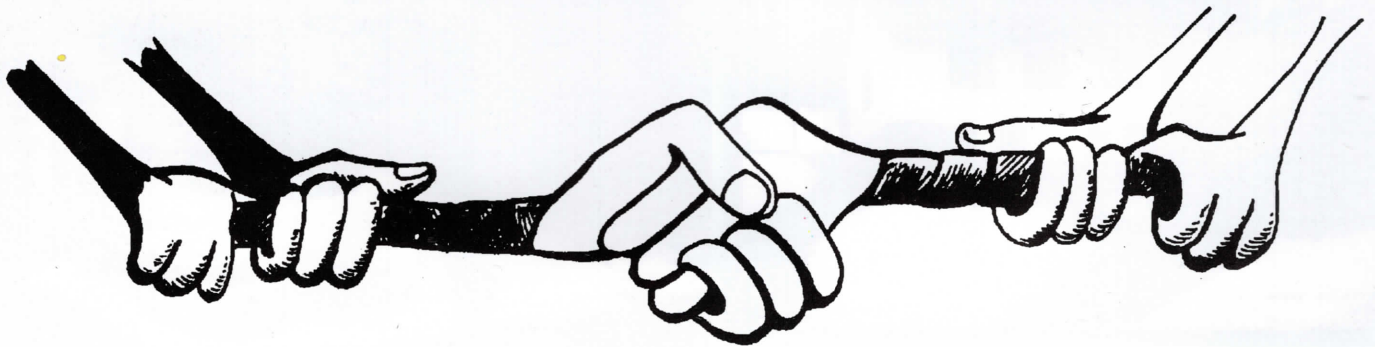
Ovih je dana u režiji međunarodne krizne skupine "ICG" objavljen referat o "promjeni logike bosanske politike". Ovaj veoma važan dokument predstavlja svojevrsnu prethodnicu raspravama koje se već vode na temu radikalne izmjene izbornog sustava. Čim se pročitaju uvodne napomene, odmah je jasno da se upravo na odrednicama ovog dokumenta temelje i nedavno izrečene prijetnje Visokog predstavnika u BiH i njegovih zamjenika, prema kojima će se naći načina da se međunarodna zajednica riješi nacionalnih stranaka, a koje su po mišljenju međunarodnih dužnosnika jedini krivci za uporenu demokratizaciju

IZMEĐU DVA BROJA

Međunarodna zajednica želi što prije napustiti prostor BiH i završiti svoju zakašnjelu misiju. Naravno da kao preduvjet odlaska mora stvoriti "demokratskiji" ambijent s novim dominantnim političkim subjektima koji trebaju poklopiti nacionalne stranke. Dužnosnicima međunarodne zajednice sada se dodvoravaju mnogi alternativci i navodni demokrati, koji pak o demokraciji znaju otprilike onoliko koliko i sami "strani

BiH pokazala je čitav arsenal nedemokratskih metoda, inače prisutnih ako je u pitanju puka vlastoljubivost. Začuduje to što predstavnici međunarodne zajednice ne žele shvatiti da demokratski ambijent u BiH ne mogu stvoriti oni koji blokiraju demokratske procese unutar vlastite stranke.

U Varešu, pak, bošnjački lobi pokušava materijalizirati preuljepšanu sliku toga grada kao uzorne općine. Lako je prepoz-

u državi. U dokumentu, između ostalog, stoji i sljedeće:

"Logika postojećeg sistema je zastrašujuća. Stranka određene etničke pripadnosti zastupa interese svoje zajednice i ne osjeća obvezu prema ostatku naroda u BiH. Umjesto odgovaranja za potrebe drugih, ove stranke svako političko pitanje vide kao inadžijsku igru 'pobjednika i gubitnika'. U takvim okolnostima šanse za pomirenje i dugoročnu stabilnost nema."

elementi" znaju o Bosni i Hercegovini! Iz takvih se razloga, primjerice, još uvijek ustrajava u pokušaju ujedinjavanja socijal-demokrata, prema čelnici stranaka ove orijentacije mnogo više teže za dominacijom u vlasti, nego što žele stvarno ujedinjenje.

Demokratizaciju Hrvata u BiH također bi trebali izvršiti određeni alternativci, ponovno oličeni u Ivi Komšiću, navodnom vođi demokratskih procesa u Hrvata. Netom održana izborna skupština HSS-a

natljivo nastojanje što dužeg zadržavanja postojećeg stanja koje je na štetu Hrvata. Ako će zbog dvolične igre bošnjačkih predstavnika i dalje biti produžavana neizvjesnost glede prava Hrvata na zaposlenje i stan, čini se logičnom mogućnost novih sankcija i blokada pod kakvima se donekad gušila naša općina. Naravno, to ne znači da ne treba otvoriti putove tolerancije i razumijevanju. Time će sporna pitanja biti lakše rješavana. Bar ona koja se mogu riješiti na lokalnoj razini. ■

IZ NAŠIH ŽUPA

VAREŠ

Umrli:

Anto Pendić, Boro Mijatović, Terezija Lekić r. Mijatović, Božo Miočević i Kata Dugonjić

VIJAKA

Umrli:

Ivo Piljak i Mara Pavić

KVALITETA KOJA SE ČUJE !

VAREŠ

Naslovna stranica: **M. Marijanović**

U NJEMAČKU PO DEMOKRACIJU

Načelnici 11 bosanskohercegovačkih općina, među kojima i načelnik općine Vareš **Samir Musa** i donaćelnik **Pavao Vidović**, tijekom mjeseca ožujka pohađali su seminar o vođenju općine koji je organizirao OSCE-ov Odjel za demokratizaciju.

Sudionici su odabrani na temelju političkih aktivnosti i potrebe za poboljšanjem uprave u ovim općinama, kao i njihove želje da pokažu bolje vođenje u složenim uvjetima.

Program u suradnji s Vijećem Europe počeo je dvodnevni predavanjima u Sarajevu, nakon čega su sudionici tjedan dana proveli u njemačkom gradu Kielu. S ciljem upoznavanja s načinima vođenja gradskih i općinskih uprava u demokratskom društvu, polaznici seminara slušali su i teme koje se odnose na gradonačelnika ili načelnika općine, donošenje odluka, planiranje i organiziranje javnih službi i slično.

I VIJEĆNICI NA SEMINARU

Svih 50 zastupnika u Općinskom vijeću Vareš sudjelovalo je 17. ožujka na jednodnevnom seminaru o prin-

cipima i funkcioniranju demokratske vlasti u BiH.

Seminar su organizirali predstavnici OSCE-a iz ureda u Varešu, a bilo je riječi o lokalnoj demokratskoj upravi, izvoru financiranja općina, pravu, ulozi i odgovornosti vijećnika, pravilima i propisima PIK-a i medijima, budžetu općina i oporbi.

Po završetku predavanja svi sudionici seminara su imali zajednički susret na objedu u restoranu "Zvijezda" u Varešu.

ARMIJA BIH NAPUSTILA TISOVCE

Obzirom da vojnici Armije BiH nisu do 5. ožujka napustili vojarne na Breziku i Tisovcima temeljem pisma zamjenika visokog predstavnika za BiH **Jacquesa Kleina** premijeru Federacije BiH **Edhemu Bičakčiću**, pripadnici američkih postrojbi SFOR-a izveli su 16. ožujka brzu akciju opsade spomenutih vojarni u kojoj su uhitili nekoliko vojnika Armije BiH. Narednih nekoliko dana prognanici su počeli obilaziti svoje domove, da bi se vojnici Armije ponovno vratili i nastavili svoj boravak u hrvatskim kućama.

Usljedilo je prosvjedno okupljanje stotinjak stanovnika ovih naselja 27. ožujka (kod spomenika), a vojaru su čuvali policajci iz SJB Vareš (!), a bili su nazočni i predstavnici Ureda OSCE-a iz Vareša, IPTF-a, SFOR-a i međunarodnih promatrača. Konačno se međunarodna zajednica na licu mjesta uvjerila u svu složenost ovoga problema i shvatila da on nije plod politikanstva hrvatske strane, nego najočitiji primjer kršenja daytonskog sporazuma i Aneksa 7 i mali dio od sveukupne izuzetno teške situacije koju je izazvala dosadašnja vlast i ostavila u nasljedstvo novoj.

Dogovoreno je da se aktivnosti nastave i da do ponovnog okupljanja dođe 6. travnja na istom mjestu.

U međuvremenu je nastalo otuđivanje imovine iz stanova u kojoj su uz pripadnike vojnih postrojbi sudjelovali i pojedini civili iz Vareša, a sve to nadgledali su povremeno predstavnici IPTF-a i SFOR-a. Ostat će zabilježeno i da je zastava sa "Ijljanima" skinuta 31. ožujka što je bio znak da je došlo i do konačnog povlačenja vojske sa ovoga područja.

NA GROBU FRA ŽELJKA

Vjernici iz župe Vijaka 28. ožujka su iskoristili prigodu da posjete Kraljevu Sutjesku i grob njihovog prerano preminulog župnika **fra Željka Filipovića**. Oko 60 stanovnika šest sela vijačke župe molili su se na grobu a nakon toga posjetili su samostan u Sutjesci.

Bili su tu ugošćeni kod fratara i zadržali se u ugodnom razgovoru. Svi su jedinstveni da je ovo prvi odlazak i da svim ostaje obveza da to čine i ubuduće.

KORIZMENI KONCERT

Hrvatska matica iseljenika na Cvjetnicu je u staroj crkvi u Varešu održala korizmeni koncert. Pod nazivom "SMILUJ SE MENI BOŽE" ukomponirali su prvaci Opere i Drame Hrvatskog narodnog kazališta iz Splita razne crkvene napjeve i recitale kojima se dočekuje Uskrs u Hrvata.

Nastupili su: **Maria Verdes** - sopran, **Biserka Anić Belković** - mezzosopran, **Špiro Boban** - tenor, **Tajana Jovanović** - glumica i **Vera Pavasović** - orgulje i glasovir.

Gosti su i ovaj put pridonijeli duhovnoj obnovi hrvatskog naroda, a bila je to i prigoda za narednu svečanost i najbolji uvod u Veliki tjedan i uskršnji blagdan.

Priredio: B. Andrić ■

**TRGOVINSKO
PODUZEĆE
"PRŽIĆI"**

iz bogatog asortimana

NUDI

dnevni i tjedni tisak

tekstilnu robu

voće i povrće

suhomesnate proizvode

alkoholna i

bezalkoholna pića

tehničke potrepštine

i ostalu robu

široke potrošnje

Kupnjom u Višnjicama i Pržićima
uvijek ćete imati pouzdana partnera

VRATITI SE I OSTATI ILI OTIĆI

U životu pojedinca ili naroda postoje situacije i vremena kada mora(ju) odgovoriti da li će nastaviti živjeti na isti način ili će pokušati pronaći nova rješenja. Tijekom proteklih ratnih i poratnih godina, osobito nakon progonstva 1993. godine, vareški su se Hrvati našli na prekretnici: otići ili vratiti se i ostati na svojoj zemlji i u svojoj domovini.

U ljude se uvukla tjeskoba i neizvjesnost čak i u vlastitom zavičaju, izazvana na početku rata neutemeljenom činjenicom mržnje prema svemu što nije vlastito, a poslije zbog stvarne ugroženosti. Zbog vlastite nesigurnosti, ljudi su postali sredstvo za podkusurivanje aktualnoj politici koja je njima lako manipulirala i stjerala ih u nacionalna geta, odnosno prisilila ih na iseljavanje.

OVOME u prilog spomenut ćemo dva najilustrativnija primjera:

Primjer 1. Po zauzimanju dijelova BiH koji graniče sa Hrvatskom od strane HVO-a Ured za prognanike HR H-B izdao je letak pod nazivom "Imajte svoj dom" u kojem je pozivao hrvatski narod da naseljava te prostore. Neki od njih su i prije rata bili većinski hrvatski (Jajce), odnosno brzo nakon toga pripali Republici Srpskoj (Šipovo) ili pak ostali u sastavu Federacije BiH da bi vlast u njima nakon izbora preuzeli Srbi (Drvar, Glamoč, Bosansko Grahovo).

Primjer 2. Posljednjih mjeseci središnjica HVIDR-e uputila je poziv svim svojim podružnicama da se jave zainteresirani za dodjelu renoviranih stanova u nekim od tih mjesta.

Sve ovo odvijalo se pod parolom "humanog preseljenja", a koliko je ono humano i dan-danas svjedoče kolektivni smještaji

Posao obnove nije nimalo lak, makar i nakon toliko strepnje nad njezinim otpočinjanjem. Mnogo puta činila se iluzornom, no napokon su vidljivi prvi rezultati. Kakve su kušnje potrebne da bi čovjek krunisao svoju upornost u ostanku na kućnom pragu makar on bio i pepelom zatrpan, najbolje pokazuje fotokronologija s naslovne stranice. Primjer je to čovjeka iz Semizove Ponikve u kojem, idući redom, crnobijela fotografija pokazuje nekadašnji izgled njegove kuće, dalje se vidi što je od nje ostalo nakon zauzimanja sela i kako su te zidine brižno održavane, dok je na trećoj fotografiji šupa u neposrednoj blizini zgarista koja je nakon adaptacije ipak bila dostatna za stanovanje dvoje strpljivih ljudi, a koji su dočekali ono što su zaslužili - izgradnju kuće, koju vidimo na preostaloj fotografiji.

(škola u Kiseljaku, kamp naselje Ružići kod Gruda, vagoni u Čapljini, itd.).

U ime "viših ciljeva" i globalnih interesa, nažalost, događalo se svašta. Svojatalo se i uništavalo tuđe, žrtve su se često poistovjećivale sa počiniteljima zločina. Mnogi se tješe činjenicom da je bio rat i da su se dogodile mnoge stvari koje u mirnim vremenima ne bi bile moguće. Pa ako, sa rezervom, pokušamo prihvatiti i razumjeti tu realnost, onda je kranje vrijeme, a imali smo ga dosta, da učinimo pravi korak.

Koliko su u pravu bili oni koji nisu gubili nadu da će doći dan kada će se moći vratiti u obnovljenu kuću pokazao je početak ove "godine povratka". Vareš je jedna od posljednjih općina gdje je obnova počela. Iako se radi tek o prvom projektu od 20 hrvatskih domova koje financira američka organizacija Catholic Relief Service (CRS) u iznosu od 300.000 DEM, on zorno govori o jednom procesu koji je nezaustavljivo otpočeo.

Vrijedi spomenuti da je ovaj prvi projekat obuhvatio prostor gotovo cijele općine, a ostatak će zabilježeno da su neki od vlasnika objekata živjeli nekoliko godina i u šupama (!). U tijeku je i izrada općinskog plana povratka, na temelju županijskog koji je

nedavno usvojen, a očekuje se i odgovor od organizacija koje su zainteresirane za obnovu na ovom području: Hilsfwerk (Austrija), Državna agencija spasa (Švedska), Caritas (Njemačka), ARC (SAD), itd.

Ne umanjujući značaj uspostave vlasti, policije, obnove gospodarstva i rješavanje problema školstva, za većinu povratnika na prvom je mjestu pitanje smještaja, odnosno obnove porušениh domova.

Nema sumnje, to će biti dug i težak proces koji traži odgovorne i hrabre ljude, kojih će biti. No, potrebno je naglasiti i to da nitko nikoga ne bi trebao nagovarati na ostanak ili odlazak sa svoga ognjišta. Odgovor na ovo treba pronaći svatko ponaosob.

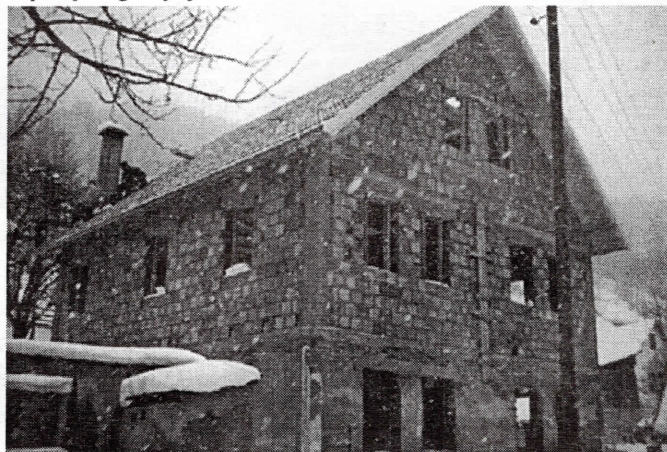
Ovu zemlju istinski vole i ljube oni koji su mogli ili mogu otići, ali su se ipak odlučili za povratak i ostanak u njoj iako ugroženi i osiromašeni, svjesno da bi svojim odlaskom zanijekali svoje korijene i baštinu.

Shvatili su da je na njima odgovornost da u ovoj napaćenoj zemlji pokažu da nije grijeh živjeti s drugima koji se razlikuju, već da je to bogatstvo. Jer, jedna je domovina, jedan je zavičaj i samo jedno mjesto na svijetu zove se dom (moj).

B. Andrić

Prva nakon rata obnovljena kuća na općini

Izvođač radova ni snijeg nije mogao bitnije omesti

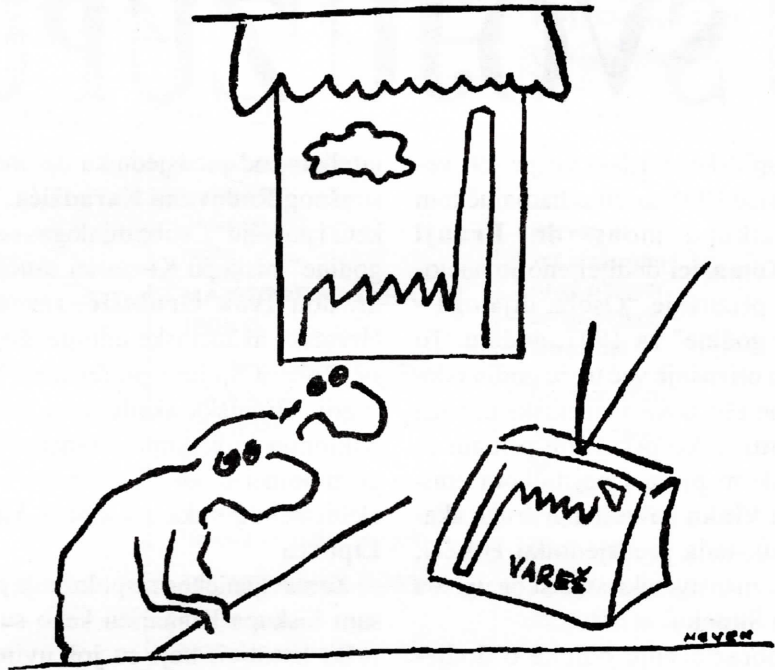
Kad je u prošlom broju lista u ovoj rubrici spomenuto kulturno i tradicijsko naslijeđe Hrvata Vareša, u kontekstu istoga pomalo je digresivno apostrofirana lokalna televizija koja je zapravo argument progresivnosti, ali da se održala i da nije silom zaustavljena danas bi bila argumentom i njima dvjema. Iako načinje ovaj osvrt i otvara mnoga pitanja, ona neće biti tema ponajprije stoga što njezino postojanje nije moglo ozbiljnije utjecati na sliku koja je o Varešu stvorena na strani, a koju su shodno jakim nacionalnim propozicijama kreirali drugi, "upućeniji" i prije svega moćniji mediji. Tema je dakle ta slika koju su dočaravali razni "umjetnici", premazani svakakvim bojama i koji su je u pravilu radili kao crno-bijelu. Što je ostalo činiti vareškom stanovniku koji je vidio i znao stanje u svom gradu, a uzalud mu posvjetljivanje ili potamnjenje ekrana - slika jednostavno nikad nije bila pravilno iznijan-sirana. A tek riječi... Bile izrečene ili zapisane većinom su imale pravilan red u rečenici, samo je malo "šepalo" oko suštine. "Omakne" se i poneki toponim poput Vareš-mejdana. Trenutno je sve ovo nebitno jer se takav prikaz urušava, ali opet prvo pred očima vareškog čovjeka.

E, što će sada učiniti mediji?

ŠTO JE UČINILA SEDMA?

Spomenuti prikaz nije zapravo ni za trenutak nebitan nego je samo pao u sjenu nagle promjene kursa u Varešu, u kojoj netko prepoznaje prste Ureda visokog predstavnika, a netko djelo samoga svetog Mihovila. I zasigurno je bilo neke više sile, međutim važnije je zapaziti što je Varešu učinila ona koju zovemo sedma. Ona je, kao što znamo, na dva različita kolosijeka koji se nikad ne dodiruju, a, uvjetno rečeno, vode u istom smjeru. To je tako posvuda oko nas i tako će ostati sve dok jedna strana, bilo koja, nepopustljivo iznosi samo jednu stranu medalje, pa drugoj ostaje (!?) oprezno potenciranje one druge. U takvoj konstelaciji snaga svaka se potpuna objektivnost zaista skupo plaća jer prljavog se veša dohvati druga strana te ga izvesti i više nego što treba. Time ona dobije argument i vrši naglašeno krunovanje svoje verzije. Takav ceremonijal redovno se i u pravilu upečatljivo najavljuje. Vareš je nažalost kroz svu tragediju bio pogodno tlo i za ovu vrstu potkusurivanja. Različite formulacije stanja imale

MOJA ISTINA

su istoga efekta, a naizgled sve ostaje kontradikcija. Tako je, po jednoj verziji, Vareš oslobođen kao uostalom i Travnik, Kakanj, Bugojno, Konjic. Po drugoj, on je silom zauzet i opet pripada navedenom nizu. Ako je neko mjesto oslobođeno, prema nebulozama još iz prethodnog sustava, tu odmah cvatu ruže, pa je tako bilo i s Varešom. Mediji koji su ga iz te perspektive obrađivali govorili su ukratko da je "legao". Ako je pak zauzet, onda je na izvjestan način i izgubljen. Da bolje svahe (i prihvate!) svoju poziciju, gubitašima su pomagala ona drukčija medijska izvješća po kojima Vareš nije sam legao nego je povaljen, a ozbiljni incidenti zaista su sve vrijeme otkrivali naličje "slobodarskog ambijenta". Stanje u Varešu svatko je dakle tretirao na način kako mu odgovara. Jedni prešućivali, drugi naglašavali. Pa malo obratno.

SEBI SVOJSTVEN GRAD

Unatoč činjenici da se Vareš dvaput našao u istom šablonu tj. u skupini spomenutih srednjobosanskih gradova vezanih tek jednakom ratnom sudbinom, oba puta s ciljem presinga na tendenciju povratka, to je neopravdano iz nekoliko razloga. Da se razumije, nisu oni ništa lošiji od njega nego on odudara od njih zbog većinskog

udjela Hrvata u ranijem sastavu pučanstva, zbog povoljna etnografskog stanja u općini koje ne treba prilagođavati novonastalim standardima odvojenog suživota i zbog onoga najbitnijeg, a to je obranjeni dio općine - nevelik, ali jako bitan za održanje hrvatskih institucija i njihove potpune ravnopravnosti u okviru prijelaznog aranžmana. Ovome treba pribrojiti dva nova momenta, a to su rezultati općinskih izbora, na kojima je hrvatska strana iako desetkovana izborila punu ravnotežu te implementacija istih, koja je u ovom trenutku presedan u federalnim odnosima. Prema tome, Vareš treba promatrati kao sui generis. I u kategoriji gradova u koju je ugrun, ali i općenito. Nastavak dosadašnjeg medijskog tretmana bio bi krupan grijeh jer - dobro je da se vareška istina zna i danas kad za njega više nije kontraproduktivna. To se može pripomenuti jednoj strani, za drugu važi - treba napokon objaviti istinu. Laži su potrošene, a poluistina nije dovoljna.

Vareš više nije crtani film u kojem animator smješta junaka na ulicu, a u onaj "oblačić" nad njegovom glavom ispisuje: "Neka me sad pregazi tramvaj, ako ovdje može biti suživot".

Neven S.

VRATITE SE U SVOJU ŽUPU

U splitskoj tvrđavi Gripe 19. veljače 1998. godine banjalučkom biskupu mons. dr. **Franji Komarici** dodijeljeno je nacionalno priznanje "Osoba dijaloga - osoba godine" za 1997. godinu. To visoko priznanje već treću godinu dodjeljuje Hrvatska akademska udruga u Splitu. Prvo priznanje pripalo je hrvatskom piscu i političkom emigrantu **Vinku Nikoliću**, a drugo akademiku, tada predsjedniku HAZU, piscu i znanstveniku svjetskog ugleda **Ivanu Supeku**.

U obrazloženju odluke o dodjeljivanju povelje biskupu Komarici kazano je da je on ostao vjeran svojoj pastirskoj misiji, da je u svakome čovjeku prepoznavao brata čovjeka u Kristu i da je vodio dijalog čak s nepri-

jateljem, od predsjednika općine do strašnog **Radovana Karadžića**. Plaketu i povelju "Osoba dijaloga - osoba godine" biskupu Komarici uručio je dr. don **Ivan Grubišić**, ravnatelj Hrvatske akademske udruge, župnik sv. Roka u Splitu i profesor na Teologiji. Hrvatska akademska udruga poklonila je biskupu Komarici tom prigodom i sliku "Sv. Franjo", rad akademskog slikara i kipara **Vaska Lipovca**.

Za slavljeničkog raspoloženja pitao sam biskupa Komaricu kako su vareški katolici, koji su još uvijek u izbjeglištvu u Drvaru i kane li se vratiti svojim kućama, svojoj crkvi i grobovima svojih predaka. Upitao sam ga i potiče li ih na povratak, a on mi reče:

Msgr. Franjo Komarica

"Svaki put kada dođem u Drvar vareškim katolicima govorim da se vraćaju u svoju župu sv. Mihovila Arkandela, jer im je mjesto tamo. Kažem im i da sam spreman pomoći im da se vrate, onoliko koliko i kako ja to mogu. No, ja ne mogu nikoga prisiliti da napusti Drvar i da se uputi u svoj rodni Vareš."

Ivica Mlivočić ■

USKRSNE ČESTITKE

Slavlje Uskrsa ove godine upotpunjava ispunjenje nekih naših nadanja. Ohrabreni i učvršćeni u vjeri, budimo i dalje na dobrom putu. Sretan Uskrs svima.

Općinski odbor HDZ-a BiH Vareš

Sretan i blagoslovljen Uskrs simpatizerima stranke i Hrvatima Vareša uopće, te da nas ubuduće još više prate i vjera i sloga.

Općinski odbor HSS-a BiH Vareš

Blagdan uskrsnuća Kristova neka je vodilja svakome vareškom Hrvatu, neka se vareške obitelji u što je moguće većem broju nađu na okupu i neka istoga dostojanstveno proslave. S vječitom težnjom ka ljepšem sutra, svim vareškim katolicima sretan Uskrs želi

HKD "Napredak" -- podružnica Vareš

USKRSNA ROSA

Stablo sa zabranjenim voćem
još u Edenu je
ovo ovdje trešnja bilo
jabuka kruška šljiva
za branje nam je dano

I bližnjemu svomu
košaru koju punu
ostaviti

Tek nakon toga
Uskrnulomu se moliti
Uskrsu se nadati

Tek nakon toga
uskrsni blagoslov
kao rosa
u srca će pasti

RADOST

Tko nije osjetio strast onu
nakon što darovao je
i srce mu od sreće
zaigralo nije
što je radost prava
ne zna taj

KUKURIJEK

Pijetao kao on je
gizdelin i kicoš
i za zemlju
korijenom vezan nije
već u kandžama
svojim
cijelu kuglu
nebu vuče

KRILA

O da su ruke moje
krila dva
pa do zvonika
da se vinem
da na leđa izvrnem se
i na vjetru tako
s pogledom u Nebo
lebdim
kao jaje posvećeno
u siru mladomu
kao snijeg bijelom
i kao život dragom

VISIBABA

Kao da je
moja baba ona
što priče
pričala je
meni
tako mi se čini
ona sada živa
samo ne znam
komu priča
suncu li
mravu li
i iz trave li je
il jajeta prvog

USKRSNE
PISANICE

TVRTKO , dijak bosanski

našaranog onog
što napisa ga
i meni dade
draga žena ta

LAĐA

Dolina suza ovo nije
ni od košare
što tečnost ne drži
dno
već lađa
sunčevim zrakama
u vječnost plovi
vjernih putnika
puna
Genezaretska
kao

JAGORČEVINA

Djevojčica je li
ona plava to
što šareno prvo jaje
o čelo bez bora
razbi meni
u vrijeme ono davno
što
jagorčevina kao
žutilo se
u zelenoj posteljici
ko u srcu
sunce malo
spominjanje tek kao
svakog Uskrsa
zlati

KOŠARA

To zvijezde
pale su nebeske
u žiloplet
pruća

To svila nije
majka kojom
dno uresi
ni komad
neba plava
samo ljubavi malo
da ljuska cijela
dječici dragoj
radost uskrsnu
s neba snese

Košaro draga
ispisanih jaja puna
srce majčino

očeva ruko topla
ti svjetlo
djetinjstva si
našeg

MAJSTORE NAŠARAJ MI
JEDNO

Majstore našaraj mi jedno
nek procvate
što cvjetalo nije
grančica borova
jelova smrčeva
vječno zelen šimšir
što cvat ne vidjeh mu još

TO NJIMA NIJE DOSTA

Čovjek jedan
haljine je raskopčao svoje
i rekao
sve uzmite što vam treba

To njima nije bilo
dosta
pa su mu čavlama
proboli ruke
i rebra kopljem
sve dok je
On
molitvu šaptao
za njih

Na kraju konca
uskrsnuo je On
a ti pali su
i od prodavača
naranči tuđih
niže

I dan danji
to njima
nije dosta

GNIJEZDO

Ovo gnijezdo
nije svila lastavica
vitka ptica
plavih krila

Svila ga je
ona ptica
što na
pragu rodnom
i dan
i noć
čući
teških krila

I tu ljeti zimi
plodna jaja nosi

O Uskrsu da
po njima
pjesmu pišu

POTKOVANO JAJE

Ono jaje potkovano
kovači
što potkivaše ga
stari
to čavle nisu
zakivali u srce
iskrvvari da
već potkovom
su ga sretnom
od zla svakog
branili oni

CICA-MACA

Sada na drvetu onom
na komu
razapet je On
cica-maca
bijelo cvate

I u dom unose ga
što plakali su
oni
pa cvijet
na rane im pada
da zarastu

I unose ga u dom
što smijali su se
oni
pa cvijet
na rane
i njima pada

Takvo je drvo
i cvijet
takav samo
na njemu cvate

SIN VJERNI

I izdahnuo je tako
kao planine da su pale

Od bola ne

Od sreće
samo
što naum
Očev
ispuni se tad

Sin vjerni
Duhom
nadahnut
Svetim

Veliki petak, prvoga travnja 1994. godine. Ustao sam nešto ranije i još jednom provjerio sadržaj svoga ruksaka: habit, misno vino i kalež. Valja ići u vojarnu a dalje je sve neizvjesno. Pred kiseljačkom vojarnom nema one velike grupe žena, djece i staraca što redovno ispraćale vojnike na Daštansko. Prevoz će biti sanitetom i još nekim vozilom jer redovno se putovalo preko srpskog teritorija s najmanje dva vozila. Nešto dulje čekanje od uobičajenog u krugu vojarnе već mi je stvaralo nervozu. Ipak smo krenuli i došli do srpskog punkta na Kobiljači. Čekanje na pregled i nije dugo trajalo, ali čekanje na polazak već umara i iscrpljuje. Primirje između Hrvata i muslimana je potpisano pa ne bi trebalo biti pucnjave. Stoga je već bilo dogovoreno da se napravi veliki križ pred višnjičkim grobljem gdje ćemo imati obrede muke. U glavi se motaju razne misli: što kazati ispaćenom puku pred križem; zašto uopće praviti križ kada su nam drugi već poodavno natovarili križeve raznih veličina na već zgrbljena leđa; zašto praviti nove križeve kada je puno višnjičko groblje išarano tek zasadenim križevima!? Razmišljam, nagađamo, pušimo puno više od naviknute doze zbog predugog čekanja. "Zašto vodite popa na to vaše Daštansko, nećete valjda gore Boga moliti?" - posprdnno su pitali srpski vojnici. Nakon dvaiposatnog čekanja vraćaju nas s punkta natrag u Kiseljak s obrazloženjem kako mi tek sutra trebamo putovati s konvojem. Tada iz čovjeka provalе sva ona buntovna razmišljanja us-

USKRSNI ZOV: MIR VAMA

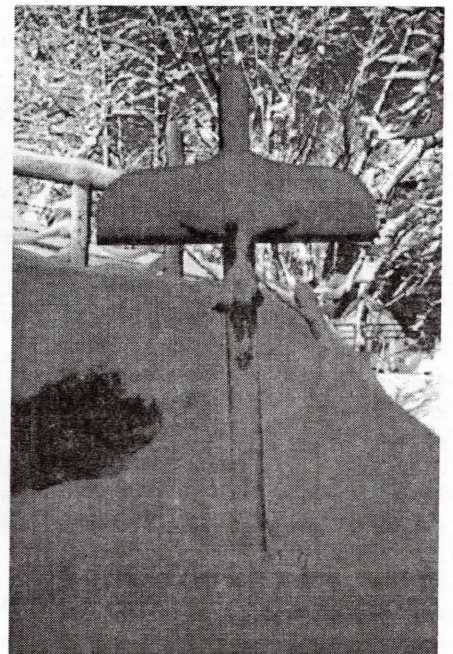
Redovno se ovako ispraćalo vojnike na Daštansko

u domu i na ponoćki na Višnjićima bilo je po 120 misara. Povratak prvih civila blagoslivljali smo s uskršnjim jelima. Uskršno misno slavlje bilo je na višnjičkom groblju gdje se okupilo oko 250 duša. Prva misa bez katombskog skrivanja nakon pada

Vareša s onima čiji se život mogao uspoređivati sa svim drugim osim s normalnim ljudskim življenjem. Na Uskršni ponedjeljak iskoristio sam prvu mogućnost silaska s Daštanskog u Vareš kroz zajednički punkt uz dozvolu UNPROFOR-a. U Varešu sam predvodio pučku misu na kojoj je bilo prisutno oko 200 misara što je najveći skup Hrvata u Varešu od tragedije. Nakon mise vani je bila svirka, igralo se kolo u crkvenom dvorištu a veliki hrvatski barjak izvješten na crkvi bio je znak otpora i žilavosti male okupljene zajednice, a onima uvjerenima u definitivno "očišćeni" grad od Hrvata bila je poziv na uzbunu. Uskrš 1994. ničim nas nije podsjećao na prijašnje Uskrse, osim po tome što Uskrš doista jest: stvarnost da je mrtvicio uskršnulo poslije Kalvarije.

FENIKS USTAJE IZ PEPELA

Ova priča što sam je gotovo doslovno prepisao iz svoje kronike niti je motivirana posebnim

Naši križevi ne smiju biti zaboravljeni

herojstvom, pobjedama, podvizima, zlom ili mržnjom, nego još uvijek zasadenim križem kraj višnjičkog groblja i onima na Mekušama ispod kojega su poredana imena 120 onih čiji su križevi posijani diljem Bosne, Hercegovine i Hrvatske. Tko bi samo godinu dana prije ovoga vareškog zla rekao da će toliko vareških križeva biti zasadeni u Kiseljaku, Kreševu, Ljubuškom, Grudama, Splitu, Zagrebu, Drvaru i mnogim drugim grobljima za koja ranije ni čuli nismo. Jesu li svima nama živima teži svi ti naši nabrojani križevi od onih u dušama čije

Misa na Uskrš na Alijinu Koritu

mjerena protiv dnevne politike zaboravljajući toga trenutka sva pravila konvencionalnog izražavanja. Bio sam ljut na sve nevjernike što su sami sebe i svoj šverc balvana s Daštanskog i još puno toga sakrivali iza prebogatе nacionalne simbolike na svojim vojničkim uniformama. Zar je moj križ, naš križ, manje vrijedan od nečijeg kockanja s balvanima? A opet, ako su se neki vojnici kockali pod Isusovim križem na Kalvariji, neka se kockaju i neki drugi vojnici pod križem što je napravljen za Veliki petak i posaden na našoj "Kalvariji" na Višnjićima.

Na Veliku subotu ipak sam stigao na Daštansko. Uvečer smo slavili uskršno bdijenje na tri različita kraja Vrhovine: stotinjak nas je bilo u podrumu kuće na Alijinu Koritu, na Mekušama

Misa u Uskršnjoj noći na Višnjićima

Feniks uskrсне iz pepela

čavle još nitko ne pobroja, čiju težinu još nitko ne izvaga!?

Još snažniji motivi od ovih jesu svi ovi živi koji su davno krenuli za svojim križevima i sa svojim križevima. Kada ih upitaš: Zašto ste ostali? Zašto ste se vratili? Koliko dugo ćete ovako čekati? Zašto i vi ne idete? - ne znaju jednostavno odgovoriti. Ono što čovjek osjeća iz dna duše samo ponetko zna izreći.

Možda se odgovor na sva ova pitanja koja nas stalno uznemiravaju i progone može pronaći u ovom mitu o feniksu. Feniks je mitska ptica iz Etiopije, neusporedive ljepote, obdarena izvanredno dugim životom. Kad se feniksu približi trenutak smrti, on savi gnijezdo od mirisnih grančica i u njemu izgori od vlastite topline, da bi potom uskrsnuo iz svoga pepela. Feniks je postao simbolom Kristova uskrsnuća, simbolom cikličkog nastajanja i nestajanja, rađanja i umiranja.

Biblijske priče o putovanju izabranog Božjeg naroda iz Kanana u Egipat da bi se dugim hodom ispunjenim neizvjesnošću i stradavanjima svih vrsta, ali i stalnim Božjim prisustvom ponovno vratio u svoju zemlju; odlasku u Babilonsko sužanjstvo i povratku u svoju zemlju i drugim odlascima i povratcima u sebi sadrže neizmjerne

Na Uskršnji ponedjeljak misa je za poginule

mного ljudskih sudbina i usuda mnogih malih i velikih naroda. Ne treba praviti mitove od svake ljudske patnje, umiranja i novog rađanja, ali ne smije se zaboraviti da u svakom ljudskom hodu gdje je prisutan Uskrsli i poslije mnogo lutanja postoji prepoznatljivi cilj. Biblijska riječ je poruka svim narodima i generacijama, pa prema tome Bog govori i nama:

“Evo dolaze dani - riječ je Jahvina - kada će orač stizati žeteoca, mastilac grožđa sijača, kada će planine procuriti mladim vinom, i svi se bregovi prelijevati njime. Okrenut ću sudbinu naroda moga Izraela: obnovit će gradove srušene i živjeti u njima, saditi vinograde i vino piti, zasaditi vrtove i jesti njihov rod. Posadit ću ih u zemlju njihovu, i nikad se više neće iščupati iz zemlje koju im dadoh” (Am 9,13 - 15).

USKRSLI ISUS POZDRAVLJA: “MIR VAMA”

Uskrsli Isus donosi mir uznemirenoj apostolskoj zajednici:

“Uvečer toga istog dana, prvog u tjednu, dok su učenici u strahu od Židova bili zatvorili vrata dođe Isus, stane u sredinu i reče im: “Mir vama!” To rekavši, pokaza im svoje ruke i bok. I obradovaše se učenici vidjevši Gospodina... Ali Toma zvani Bližanac, jedan od dvanaestorice, ne bijaše s njima kada dođe Isus. Govorili su mu dakle drugi učenici: “Vidjeli smo Gospodina!” On im odvrati: “Ako ne vidim na njegovim rukama biljeg čavala i ne stavim svoj prst u mjesto čavala, ako ne stavim svoju ruku u njegov bok, neću vjerovati”. I nakon osam dana bijahu njegovi učenici opet unutra, a s njima i Toma. Vrata bijahu zatvorena, a Isus dođe, stade u sredinu i reče: “Mir vama” Zatim će Tomi: “Prinesi prst ovamo i pogledaj mi ruke! Prinesi ruku i stavi je u moj bok i ne budi nevjeran nego vjeran.” Odgovori mu Toma: “Gospodin moj i Bog moj!” Reče mu Isus: “Budući da si me vidio, povjerovao si. Blaženi koji ne vidješe a vjeruju!” (Iv 20, 19-30).

“Mir vama!” To je pozdrav Krista uskrsnuloga, pozdrav nove nade i nove stvarnosti. Krist uskrsnuli nam daje svoj mir. I nama ga Isus želi ponoviti nebrojeno puta da dopre do uznemiranih srdaca, da dopre do zatvorenih srdaca. Pa i ondje gdje je sve zatvoreno, kao zaključana vrata iza kojih su se skrivali apostoli, Isus će prodrijeti i kroz zatvorena vrata.

U ovoj godini povratka čovjek vjernik s pravom očekuje da Uskrsli dođe i kroz zatvorena i

zaključana vrata i donese mir čovjeku koji nije spreman na praštanje i pomirenje. Vjera mnogih od nas koji smo prošli Bosnom u ovom ratnom vremenu slabija je od Tomine vjere. Svi mi imamo bezbroj prilika opipati rane ovoga vremena na razapetoj Bosni: prognani ljudi, ratni invalidi koje susrećemo na svakom koraku, poginuli u jednim ili drugim ili trećim grobljima, popaljena sela i gradovi, porušena svetišta i hramovi, uciviljene i uplakane iduše. I ovih dana u našoj općini i kamo god krenemo vidimo nove krovove, nove fasade, nova mala poduzeća, nove povratnike, nove društvenopolitičke promjene nabolje, nove međuljudske odnose. I kad ovo vidimo ne znamo što je duboko zakopano u duši svakoga od nas. Možda su sve ove promjene nabolje samo jedna lijepa ljudska fasada ispod koje se krije osakaćena duša. Toj i takvoj raspuknutoj duši potrebno je vratiti mir. Zato uskrsli mir usključuje pomirenje između čovjeka i čovjeka, između onih koji su ostali i onih koji su izbjegli, između uciviljenih i onih koje je rat pošteditio, između popaljenih i onih koji su u svojim domovima, između prevarenih i nezavedenih, između zavedenih i zaraćenih, između žrtava i mučitelja, prognanih i proginitelja, naroda i naroda.

Redovni sadržaji na Uskršnji ponedjeljak

Ako nas uskrsli mir zahvati tek tada imamo pravo vjerovati da Bog preko proroka Ezekijela poručuje i našem narodu: “Tada ću vas sabrati iz svih naroda, i skupiti iz svih zemalja, i dovesti vas u vašu zemlju. Poškropit ću vas vodom čistom da se očistite. Očistit ću vas od svih vaših nečistoća i od svih kumira vaših. Dat ću vam novo srce, nov duh udahnut ću u vas! Izvadit ću iz tijela vašega srce kameno i dat ću vam srce od mesa. Duh svoj udahnut ću u vas da hodite po mojim zakonima i da čuvate i vršite moje naredbe. I nastanit ćete se u zemlju koju dadoh vašim ocima i bit ćete moj narod, a ja ću biti vaš Bog.” (Ez 36,24-28).

Piše: **Željko IVANKOVIĆ**

VAREŠ U STATISTICI (III)

S pominjemo 85 naseljenih mjesta, pa da i vidimo koja su to naseljena mjesta prema popisu iz 1991. koji donosi tu brojk. Mjesta su: Bijelo Borje, Blaža, Borovica Donja, Borovica Gornja, Borovičke Njive, Brda, Brezik, Brgule, Budoželje, Čamovine, Čeće, Dabravine, Daštansko, Debela Međa, Diknjići, Dragovići, Draževići, Duboštica, Hodžići, Ivančevo, Javornik, Kadarići, Karići, Kokošići, Kolovići, Kopališta, Kopijari, Krčevine, Kunosići, Letevci, Ligatići, Luke, Ljepovići, Mijakovići, Mir, Mižnovići, Mlakve, Naseoci, Nepri-vaj, Očevlje Donje, Očevlje Gornje, Okruglica, Orah, Osoje, Osredak, Ostrlja, Pajtov Han, Pajtovići, Planinica, Pobilje, Podjavor, Pogar, Položac, Poljanice, Pomenići, Pržići, Pržići Kolonija, Radonjići, Radoševići, Ravne, Rokoč, Samari, Semizova Ponikva, Seoci, Sjenokos, Slavin, Sršljenci, Strica, Striježvo, Stupni Do, Šikulje, Tisovci, Toljenak, Tribija, Vareš, Vareš Majdan, Vijaka Donja, Vijaka Gornja, Višnjići, Zabrezje, Zarudje, Zubeta, Zvijezda, Žalja, Žišci.

37 je lokaliteta s hrvatskom većinom stanovništva, u 21 mjestu su Muslimani većina, Srbi su većina u 26 mjesta, dok su Jugoslaveni većinski u jednom mjestu.

Zanimljivo je mijenjanje imena mjesta (preimenovanje) od kojih nećemo spominjati ona tipa Donja ili Gornja Borovica ili Vijaka u Vijaka ili Borovica Gornja ili Donja, ili "otcepljenje" dijela naseljenog mjesta ili pak pripojenja nekom drugom naseljenom mjestu, ali bilježimo takve pojave prema statističkom izvješću. Tako se, naprimjer, Osredak izdvojio iz mjesta Borovica Donja, a novo naselje Borovičke Njive nastalo je odvajanjem iz Borovice Gornje. Brezik je također novo naselje, nastalo izdvajanjem iz naselja Pržići Kolonija. Kolovići su nastali izdvajanjem iz Poljanica, a

Kopališta iz naselja Duboštica. Kopijari su promijenili ime, jer su dobili ono slovo "i", dakle bili su Kopjari. Mlakve su nastale izdvajanjem iz Diknjića, a Naseoci izdvajanjem iz Očevlja Donjeg. I Pajtov Han je, mada je tamo postojala i željeznička postaja Stavnja, sjeća li se još netko toga, nastao izdvajanjem iz naselja Poljanice koje su daleko od komunikacije kojom se dolazi u Vareš.

Pobilje je nastalo izdvajanjem iz Vijake Donje, a opet je Podzarudje ušlo u sastav naselja Tribija. Položac je izdvojen iz Semizove Ponikve, a Potoci su ušli u sastav Vareša. Najviše su "stradale" Poljanice

Znači, samo su 1953. i 1991. popisivači imali priliku popisati sva naseljena mjesta onako kako su ona doista bila naseljena i toponimski određena. U ostalim se slučajevima očito pratila zakonom određena administrativna podjela, osim u slučaju 1948. kad se spominje odvojeno Vareš Majdan (još jedino, dakle 1953. i 1991.) i kad je imao više stanovnika od Vareša. Zanimljivo je da su nova mjesta u 1991. u odnosu na 1953. sljedeća: Mlakve sa 20 stanovnika, Pobilje sa 34, Položac sa 31, te Sršljenci sa 33. Dakle, stanovnika tek dovoljno za pet-šest kuća, ali mjesta stekla legitimitet da ih se odvojeno zabilježi kao nešto što počinje postojati.

Zanimljivo je i vidjeti kako su se statistički "ponašala" i druga, očito manja, mjesta spomenuta samo dva puta, 1953. i 1991. Borovičke Njive su s prvog popisa 1953. kad su imale 57 stanovnika do 1991. spale na 35, Kolovići sa 14 na 13, Kopališta s 21 na 17, Pajtov Han s 224 na 170, Samari s 39 na 32, dok su brojem stanovnika

koje su "izgubile" Koloviće, Pajtov Han i Samare i time povećale broj mjesta gdje su Srbi većina s jednog na četiri, mada je ukupan broj stanovnika u ta četiri naseljena mjesta tek 250! Sjenokos se izdvojio iz Pogari, a Sršljenci iz Seoca. Već smo spominjali da se Vareš Majdan, u statističkom pogledu, odvojio od Vareša. Nekadašnji Vranjkovci ušli su u sastav naselja Semizova Ponikva. Vidljivo je da su otcijepljena mjesta po broju stanovnika mala: Sršljenci 33 stanovnika, Pobilje 34 ili recimo Naseoci 51, Položac 31.

Kad su u pitanju godine popisa, Vareš ima 85 naseljenih mjesta samo u posljednjem popisu 1991., dok ih je 1953. 81, u ostalim godinama popisa, 1948. pa do 1981. brojka je za desetak manja.

rasli Brezik sa 77 na 196, Naseoci s 48 na 51, Osredak s 31 na 88, Sjenokos sa 103 na 116, Vareš Majdan sa 2498 na 3162.

Zanimljivo bi bilo danas vidjeti stanje, sedam godina nakon posljednjeg popisa, dvije i pol godine nakon rata i tri godine nakon objavljivanja publikacije koja nas je tako nemilosrdno i definitivno pobrojala za ovo tisućljeće. Kad su se BiH i Varešu posljednji put dogodile ovakve katastrofe u vrijeme i poslije pohoda na BiH Eugena Savojskog 1699. nismo znali razmjere katastrofe, o njima i danas historiografija nagađa. Sljedeći popis će nam egzaktno i nemilosrdno pokazati gdje smo. Za mnoga od nekad naseljenih mjesta ostat će samo uzrečica: nekad bilo, sad se spominjalo!

Piše: **Toni PETKOVIĆ**

S mješteno na Vrhovini, uzvisini ponad vareške kotline, naselje Tisovci se od svoje okoline izdvajalo po veoma neobičnom i jedinstvenom dekoru. Selo je, naime, bilo okruženo velikim brojem stabala tise. Mještani su izuzetno poštivali to plemenito drvo i njime u svečanim prilikama kitili svoje dvore. Uz svaku nastambu uzdizao se barem jedan primjerk stasitog drveta s gustom zelenom krošnjom. U ovom je kraju bio običaj da se prilikom gradnje kuće moralo posaditi i jedno tisovo stablo.

Tisa se obavezno sadila i prigodom rođenja djeteta, kao još jedan znak života.

Visoka i raskošna tisa značila je sreću i blagoslov obitelji, ona je govorila da će obitelj biti brojna i pošteđena svakog zla i nesreće. Ukoliko bi se pak neko stablo osušilo, bio je to znak da će kuću uskoro zadesiti nevolja. Stoga je svaka obitelj dobro pazila da se njezine tise ne ošteće. Tisu je inače veoma teško presaditi i uzgojiti, pa su i zbog toga vrijedni seljani bili ponosni na ukras svojih domova. Ovaj osebujuć običaj uskoro naselje dovede do prepoznatljivosti te stoga i dobi ime Tisovci.

U Tisovcima je zajedno sa svojom tisom rastao i veoma naočiglad mladić, ali neobično nemirna duha. Još od ranog djetinjstva, dok su se njegovi vršnjaci igrali u naselju ili čuvali stada po obližnjim livadama, on je danima lutao po obroncima Zvijezde planine, uživajući u njezinim čarima i opojnu mirisu. Srastao sa svojom planinom, razvio se u mladića neobične snage i ljepote. Mnoge su se djevojke iz naselja potajno okretale za njim nadajući se da će im posvetiti bar malo pažnje. Mladića je, međutim, na neki čudan način sebi privlačila planina. Iako je imao krsno ime, u naselju su ga svi zvali Zvezdanom.

Ne znajući za Zvezdana, na drugom je kraju planine, u lijepom bosanskom naselju, rasla i u djevojku izrasla najstarija kći u uglednoj muslimanskoj obitelji. Iako su je po tadašnjem običaju trebali čuvati,

njeni je nisu pokrivali. Zbog djevojčine ljubavi prema prirodi puštali su je da slobodno šeta i uživa u bujnom raslinju planine ponad naselja.

Mladića i djevojku, sklone dugim lutanjima po planinskim vrletima, sudbina spoji na neobjašnjiv način. Premda su ih razdvajale vjera, tradicija i običaji, između njih planu iskra koja zatalasa odnose čak i između dva naselja. Mladi su se sve češće

Pozorno su pretraživali svaki kutak, osobito mladićevu kuću, ali nešto zbog mraka koji se već navukao na toplu ljetnu večer a nešto zbog gustine krošnje u koju se sakriše, bjegunci ostadoše neprimijećeni. Razočarana potjera morade napustiti selo i neobavljena se posla vratiti u svoje naselje.

Kad se uvjerio da je opasnost prošla, mladić ponosno uvede djevojku u svoj

dom. Noć provedena u mladićevoj kući ujedno je značila da mu djevojka otada u potpunosti pripada, te bi njezin povratak u očevu kuću nakon toga predstavljao još veću sramotu za njenu obitelj. Djevojčini roditelji moradoše prihvatiti nastalu situaciju, ali mladiću nikada ne oprostioše.

Nakon stanovitog vremena i sam paša dozna u svom sjedištu za odvođenje muslimanske djevojke, njezin dragovoljni priistanak da pripadne katoličkom mladiću, ali i za način na koji su se bjegunci sakrili od potjere.

Nezadovoljan onim što se dogodilo, paša presudi da djevojka koja se u međuvremenu i službeno udala za svog izabranika može ostati u njegovom domu, ali uz veliku globu koju je mladić morao isplatiti njezinim roditeljima. Obveza je ipak lako isplaćena jer je čitavo selo priskočilo mladiću u pomoć.

Mještanima daleko teže pade pašina zapovijed da se u naselju za kaznu imaju sasjeci sve tise. I doista, pašina se zapovijed provede u djelo. Ostavši bez ukrasa koji ga je generacijama resio, naselje dobi sasvim nov i žalostan izgled. Ni do današnjih dana u Tisovcima se ne obnovi običaj sadnje tisa. No, selo s ponosom nosi svoje ime na spomen ovom neobično vrijednom i lijepom drvetu.

tajno viđali u svojoj planini, dok je ova opojnim šumom stoljetnih jela izdašno poticala njihove tanane osjećaje i sve ih više zbližavala.

Jedne večeri djevojka se s vode po koju je bila otišla ne vrati kući, nego pobježe dragom koji ju je po dogovoru čekao u blizini.

Shvativši što se dogodilo djevojčini ukućani žurno krenuše u potjeru preko planine. Zvezdan je, međutim, dobro poznavao sve putove, pa je brzo uzmicao i sa djevojkom stigao u selo prije potjere. Odmah počeo tražiti mjesto na koje će se sakriti, jer je potjera mogla stići svakoga trenutka. Naposljetku mu sinu spasonosna ideja; zajedno sa djevojkom zavuče se u krošnju najbujnije tise u svomu dvorištu. Uto stiže i potjera uzbunivši čitavo selo.

RAĐANJE NK "VAREŠ"

NK "Vareš" 1959. godine

Više je razloga koji su fuzijom NK "Mladog radnika" i NK "Metalca" doveli do nastanka jedinstvenog vareškog nogometnog kluba, koji je kao takav ponio ime matičnog grada. Jer, mora se znati, spomenuta dva tima koji su se tada ugasili kadrovski su bili dobro potkovani, a unutar svojih podmladaka nogometnog potencijala imali su i napretek. Da je razlog bila opterećenost terena to stoji, ali se to znalo i prilikom formiranja NK "Mladost" Pržići jer, zaista, teren su koristili sva tri prva tima te mladi igrači "Mladoga radnika" i "Metalca". Pravi razlog nisu ni financijska sredstva premda je lakše bilo financirati jedan klub nego tri, ali je tada vareško gospodarstvo bilo vrlo prosperitetno. Kao ozbiljan razlog ne može se navesti ni Metalčev debakl u posljednjoj sezoni igranja jer se on mogao sanirati uvođenjem raspoloživih svježih snaga te bi svijetla tradicija kluba bila nastavljena.

Stariji igrači na obje strane vijest o ujedinjenju pod novim imenom nisu baš najtoplije primili dok su reakcije igrača iz podmlatka, posebice Metalčeva, bile suprotne. I, doista, da nije došlo do fuzije i rušenja "mita starih" mnogi bi izvanredni nogometni talenti vjerojatno propali. Među takve spadaju **Branko Holaček**,

ponajbolji vareški golman svih vremena, **Fadil Sadiković**, izvanserijski obrambeni igrač, **Mišo Samardžić** kao izrazito uspješan libero, **Vlatko Šormaz - Maca**, velika radilica i neumoljivi tobđžija, te **Sveto Pešut**, stameni obrambeni igrač koji je napustio NK "Metalac" da bi se ponovno vratio kada je vladavina starije generacije prošla. Od starih igrača "Metalca" za novi su klub zaigrali **Branko Deronjić**, **Vlado Sertić** te mladi **Nikola Franjić** i **Drago Rajić**, dok su iz "Mladoga radnika" karijeru u novom dresu nastavili **Vinko Varešković**, **Rudo Kevešević** i **Ivo Marjančević - Dud**.

Rivalstva je bilo i u novom klubu i sva-ka je generacija pomalo vukla na svoju stranu. Tandem **Džafer Hasnagić - Duško Erić** nije se u to uklapao, oni su i dalje zajednički dobro funkcionirali.

Svoju prvu nogometnu sezonu 1956/57 NK "Vareš" je započeo pored pobrojanih "starih" i sa ovim igračima: **Miroslav Markotić**, **Branko Holaček**, **Fadil Sadiković**, **Radislav Marjančević**, **Džafer Hasnagić**, **Josip Krnjić**, **Mišo Samardžić**, **Duško Erić**, **Sveto Pešut** i drugi. Prva sezona bila je sezona uigravanja i pronalaženja standardnog sastava, antagonizmi splašnjavaju, a "torcida" **Ostoje Lalića** i "urugvajka"

- zapisi i sjećanja -

stapaju se u jednu pravu navijačku armadu. Tomu je najviše pridonijela novoizabrana uprava koja je od početka bila jedinstvena. U njoj su bili: **Filip Pejčinović**, **Alojzija Kasapović**, **Ilija Zekić**, **Grga Drijenčić**, **Svetislav Jazić** i drugi. Za prvom predsjednika kluba izabran je **Slobodan Milanović - Šijak**, a nešto kasnije tu je dužnost preuzeo **Ahmed Mulić** dok je u novoj upravi nekako najaktivniji bio **Jozo - Jozica Brđanović**. Prvi trener, **Josip Hrnjček**, bio je "stranac", a naredne je sezone preuzeo zenički "Čelik". Treniranje podmlatka palo je u zadatak **Momčilu Jaziću**.

U sezoni 1957/58 NK "Vareš" još nema standardnog sastava; priliv uspješnih mladih igrača jednostavno je primorao stariju generaciju da kopačke okači o klin, a iz podmlatka su u prvi tim uskočili sljedeći: **Šimo i Alojz Čović**, **Ilija Kevešević**, **Milorad Rašević**, **Ešo Trklja**, **Boško Kasapović**, **Toma Franjić**, **Boško Džeba**, **Vlatko Sprečkić** i **Darko Petrić**. U klub je, vrativši se iz pržičke "Mladosti", došao još **Vlatko Šormaz - Maca**. S druge strane, kroz Radničko-športske igre u ekipi "Smreka-Sjever" primijećen je izvrstan nogometaš **Nazif Imamagić** koji je također odmah uskočio u prvi sastav NK "Vareš". Posljednji se iz plejade starih igrača iz novoga kluba povukao **Ivo Marjančević** a klub je svoju drugu sezonu okončao dobrim plasmanom unatoč aktivnostima na "unutarnjem uređenju" odnosno na standardizaciji sastava, koje su se vršile sve vrijeme. No, zato se u sezoni 1958/59 pojavio vrlo uigran sastav, a činili su ga: **Branko Holaček (Šimo Čović)**, **Fadil Sadiković**, **Ešo Trklja**, **Nazif Imamagić**, **Josip Krnjić**, **Milorad Rašević**, **Darko Petrić**, **Toma Franjić**, **Ivo Marjančević**, **Duško Erić** i **Boško Džeba**.

(nastavit će se)

Pripremili:
J. Drijenčić, M. Franjić, Z. Dodik ■

TVRTKO, dijak bosanski

INSPEKTORICA

Ustanovi se znao red. Predsjednik je bio najljepši i najpametniji, pa onda tajnik tj. sekretar, kako se tada moralo govoriti. I ako je neka od žena bila zaljubljena, zaljubila bi se u predsjednika, ako je ovaj bio prezauzet onda u tajnika, a ako je i ovaj bio preuzauzet onda u načelnika ili šefa odjeljenja, tako da je referentima rijetko kada što preteklo, a o nižim činovnicima da i ne govorimo.

U to je vrijeme portir bio neki propali krojač koji je, unatoč tomu, bio najveći gospodin među djelatnicima, čak i od mene veći, što ja u to vrijeme nisam htio priznati, a pominjem ga samo poradi toga što me je oslovljavao sa "vi" i "gospodine" i što je u to doba to po obojicu moglo biti opasno.

Te godine, prve moga službovanja, zaposli se u nas Zagrepčanka, diplomirana arhitektica, na djelatno mjesto inspektora za urbanizam i druge besposlice. Ta Zagrepčanka, kao i svaka pametna žena, ostavi muža u Zagrebu da čuva radno mjesto i čeka stan, a ona krenu trbuhom za kruhom dok joj muž kakvo mjesto u glavnom gradu ne osigura.

Ponekad đavo čovjeku ne da mira. Osim što sam u sivom odijelu i crnom mantilu djelovao elegantno gotovo kao portir, razglasio sam da najbolje znam ZUP u ustanovi, a i znao sam jer je stari tajnik koji je znao bolje od mene otišao u Sarajevo za ministra, a novi ovom zakonu ni drugima nije bio baš vješt.

I tako ta inspektorica kojoj je također bila prva godina službovanja počne dolaziti kod mene na pouku iz toga ZUP-a, koji ja ne samo da sam znao nego sam ga ex cathedra mogao predavati na svakom mjestu a da se ne postidim. No nije u tomu bio problem već što smo i inspektorica i ja imali zasebne kancelarije, a sve poradi važnosti referata koje smo vodili. I to ne bi bilo strašno, a i nije, da nije tada bio običaj kad se ide na teren autom da predsjednik sjedi naprijed kao spomenik, a mi drugi na zadnjem sjedalu, i to je sve tako klapalo dok s nama nije počela hodati inspektorica, pa je njoj kao dami nekako trebalo dato to počasno mjesto. Onda je

predsjednik došao na ideju da on i inspektorica sjede pozadi, a ja naprijed, što nije bilo dobro, jer je narod odmah pomislio da sam ja predsjednik i počeo me pozdravljati, a inspektorica se opet sa zadnjeg sjedala sve naginjala prema meni i zapitkivala o ZUP-u, ne mareći za predsjednika, što je opet, na moju nesreću, kod ovoga zazivalo dvostruku ljubomoru. Što se pak tiče ZUP-a, inspektorice i imene,

se najvjerojatnije poradi toga i našao u čudu ugledavši na vratima neobičnog posjetitelja. Bio je toliki u odnosu na vrata da sam u prvi mah pomislio kako su lopovi skinuli moja uredsja vrata i umjesto njih mi ugradili neka mala s nekog malo većeg kokošinca. Ne znam što je strašnije na njemu bilo. Da li dugi montgomeri mantil, cipele broj 52 ili ručetine u kojima je držao šešir u komu sam se ja mogao, ako ne udobno okupati, a ono sigurno otkiseliti noge do koljena.

- Oprostite - zagrmio je - reče mi predsjednik da moja žena kod vas često bude službeno, pa kako je nema u njenom uredu svratio sam kod vas.

Više se ne sjećam što i kako sam mu odgovorio jer ima momenata u životu kada iz nas ne progovara razum nego valjda providenje ili sudbina i sve se po nekom višem zakonu samo razriješi i nema tako opasne zgode iz koje se Božjom providnošću nećemo spasiti.

No evo čega se sjećam i što je ujedno i sretan kraj ove priče. Inspektoričin se muž zadržao onoliko koliko je bilo potrebno srediti formalnosti oko otkaza i pakiranja stvari i jednog su dana tiho i nečujno kao uspomena nestali iz grada, a ja sam portiru počeo govoriti "vi" i više nisam bio toliko siguran da znadem ZUP da bih bilo koga mogao podučavati.

Inspektorica mi se nikada nije javila, izuzev u snovima, niti sam je ikada više sreo. Jednom sam je htio spomenuti u jednoj ljubavnoj pjesmi u kojoj bi mi dobro došla, no sjetio sam se onih vrata u kojima se njezin muž zaglavio i - odustao, za svaki slučaj.

A što se portira pak tiče, on je bio prvi na koga je Zagrepčanin udario, pa kako je bio i od mene veći gospodin tako mu je i muž više nego predsjedniku vjerovao. Tu je ključ zagonetke i stoga vam ovo pripovijedam. O tomu da li sam i koliko patio priča je i znana i otrcana.

ja sam ju zorno podučavao i ona je pozorno primala nauk. Da će me bilo tko u tomu stići nisam se bojao jer sam trčao već treći krug, a od svih ostalih činovnika nitko se iz prvog nikada nije maknuo.

Inspektorica je, kako rekoh, bila iz Zagreba, unatoč tomu što joj mjesto rođenja nije bilo nimalo bliže Zagrebu od mog rodnog mjesta. Najvažnije od svega je bilo da joj je muž bio u Zagrebu, a Zagreb nije bio blizu, pa mu se nije nitko nadao, a i da jest Zagrepčani su za nas bili tako krhki i fina gospoda od kojih nikoga glava ne može zaboljeti i, dapače, uvijek dobro došli.

Jedno jutro sam se bio udubio u rješavanje nekog teškog predmeta i toliko sam se zanio u tu problematiku da sam bio zaboravio i mjesto i vrijeme, pa sam

NA VAREŠKOM BUVLJAKU

Buvljak je svako tržište na kojem se sve prodaje preskupo ili u bescijenje, jeftinije ili skuplje od objektivne vrijednosti. Mogu li se nazvati buvljakom odnosi među ljudima u kojima se neki ljudi vrednuju puno skuplje ili jeftinije od stvarne vrijednosti?

Mi smo već odavno naviknuti na pravilo po kojem čovjek vrijedi onoliko koliko ga procijeni partija ili stranka. Po tom principu bili su i u svim našim političkim sustavima koje pamti ova generacija neki što su se uvijek skupo prodavali. Mi se dobro sjećamo onih direktora što svojom nesposobnošću uništiše ili presposobnošću premjestiše jedno čitavo poduzeće u svoj džep zbog čega ga partija za kaznu smijeni i postavi za direktora u neko drugo poduzeće koje je još čitavo.

U ovom našem ratnom "živom pijesku" u kojem odavno nemamo čvrstog tla pod nogama narod tone a neki odjednom isplivaju a da ne znaš odakle i kako. Ništa novoga, tradicija se nastavlja u dosta siromašnijem ozračju s primjesom raznih vrsta "izama". I sada je ista praksa: ako stranka procijeni da netko vrijedi više onda mu napiše diplomu čime ga unaprijedi od srednjoškolca u inženjera. Kažu to je po receptu koji glasi "ko tufi, tufi". I tako ti je nama u općini lako proizvesti kadrove. Kadrovi se razmnožavaju onda kada je stranka najspremnija za oplodnju a to je onda kada je svi psuju pa dobijemo: otac je rat, majka stranka a čedo direktor. I zato se nitko ne čudi što npr. imamo za direktora prerade drveta agronoma. Nevažno je jesi li postavljen sjeći sir ili balvane, praviti klupe ili jare, saditi zelenilo ili oploditi kravu, saditi i sijati ili sjeći posađeno. Isto je tako kada pekara staviš da se brine za komunikacije iako se kablovi nikada nisu pravili od kifli. Imaju opet poduzeća kojima je izrečena smrtna kazna pa njihovi direktori trebaju po stranačkoj liniji biti ljudi koji će najbolje unovčiti ono što se decenijama namicalo, ali pod uvjetom da jedan procenat ide na konto partije. Kada ovi počnu prodavati onda ne samo da prodaju alate i strojeve, nego i zgrade i stanove pa i čitava naselja. Po stranačkoj liniji naselje dodjeli vojci koja, jer je "federalna", prvo brani povratak stanovnika

pa kada ne može obraniti onda onako kokošarski počupa i vrata i prozore, i štokove i podove da se ne bi mogli vratiti stanovnici. Drugi opet rasporede čitave poslovne prostore, kuće, prodavnice, birtije "po babi i po stričevima" i kažu da su oni dioničko društvo.

Stranka neke direktore rasporedi u politiku. Posebno je sada zanimljivo promatrati koja stranka kojega čovjeka u koju službu postavlja. Bošnjaci postavljaju za načelnika strojarskog inženjera računajući kako će se

strojevima što bolje iskopati iz onoga u što nas je "gradonačelnica" rudar toliko duboko ukopala. Hrvati na istu dužnost postavljaju arhitekta misleći kako je najbolje nacrtati i razraditi plan i taktiku. Tek sada smo shvatili uz pomoć međunarodnih eksperata da u čitavoj općini nemamo osobu koja vrijedi za čitavog čovjeka pa je tako dvojica ljudi jedan gradonačelnik. Da bi se te dvije polovice funkcija što bolje ujedinile međunarodni naredbodavci su ih vodili na zajedničko putovanje. Znamo da su zajedno bili na tom putovanju. Znamo da su se lijepo zabavljali. Znamo da su se zadovoljni vratili i da su još uvijek zajedno. O plodovima toga putovanja još je rano govoriti, ali ne treba biti nestrpljiv. Zna se kada trebaju doći plodovi.

Drugi koji su po stranačkoj odluci došli u općinu stidljivo se kreću po općinskim

prostorijama kao da im je jedini problem da ne bi dotakli nečiju šćemliju ili fotelju i da time ne bi možda nekoga povrijedili i krivo pogledali. Istina, tek su se u općini počeli "otvarati prozori" da se malo "prozračiti" i novina je u tome što sada ovdje nitko nije presiguran u sebe. Prije "zračjenja" AID je za svaki slučaj prošetao općinom i ostavio naprave za prisluškivanje samo novi stanovnici nisu još uvjестиili gdje pa su zato još oprezniji. Općina je izgubila svoj imidž s odlaskom onih koji su bahato uzvikivali po općini: "I ja se u ovom gradu nešto pitam!", ili u svojim "umilnim ženskim glasićem" davali sigurnost ovoj najvažnijoj instituciji u gradu.

Grad još čeka zajedničku policiju. Ova institucija je kao jedno vozilo: dva su vozača - jedan drži volan a drugi nožne komande i oni se mijenjaju; motor je upaljen, ali vozilo stoji i čeka; sve naizgled funkcioniра osim ručne kočnice koju valja otkočiti u Zenici; kada vozilo krene s mjesta tek tada ćemo vidjeti što mu još nedostaje. Teško je dati u ruke palicu onome na kojem si do jučer tom istom palicom "trenirao strogoću", ali to je životna dijalektika koja se treba učiti u svim školama.

I gdje smo sada? Tu negdje odakle se već dugo nikamo nismo makli. Kada ćemo konačno naprijed? Onda kada shvatimo da nismo to što nam se čini da jesmo; kada shvatimo da nemamo

onoga što su nam rekli da smo osvojili; kada shvatimo da ne idemo naprijed onda kada slušamo one što nam urlajući "u ime naroda" naređuju - "naprijed!". Bit će barem malo bolje tek onda: kada direktori stambenih ustanova shvate da stanovi nisu njihova babovina; kada direktori drvne industrije shvate da nije stablo u šumi zelene boje zato što se učlanilo u njegovu stranku; kada direktori rudnika shvate da oni samo kopaju po jalovini koju su rudari davno odbacili; kada "čistači po gradu" shvate da se ne može sve sakriti u "smrečaru", kada direktori shvate da mogu biti dobri direktori tek onda ako imaju dobre radnike; kada stranački čelnici shvate da ima i drugih stranaka koje mogu imati pravo. A kada će to biti? Ne znam kada će biti, ali će biti!

M. Topić ■

I SLIČNO I RAZLIČITO

Piše: J. Jurić, prof.

OVAJ, TAJ, ONAJ

U našem jeziku postoje tri pokazne zamjenice: za prvo lice ovaj (ova, ovo), za drugo lice taj (ta, to) i za treće lice onaj (ona, ono). Što je blizu 1. govornog lica (tj. mene) označujemo sa ovaj, što je blizu 2. govornog lica (tj. tebe) označujemo sa taj, a sve ostalo sa onaj. Neki svjetski jezici tu razlikuju samo dvije zamjenice, npr. njemački - dieser i jener, engleski - this i that. Vjerojatno je to jedan od razloga zašto se u upotrebi tih zamjenica često griješi, a i s priložima izvedenim od njih: ovako, tako, onako.

Ako gledamo na položaj stvari u prostoru, govorimo ovako: Dat ću ti ovu sliku (kod mene je). Pokaži mi tu sliku (kod tebe je). Pronaći ćemo onu sliku (nije ni kod mene, ni kod tebe). Ovi se primjeri mogu, naravno, upotrijebiti i u množini: ovu kod nas, tu kod vas, onu kod njih. Dakle, ako je slika kod mene, ne valja reći Dat ću ti tu sliku jer ispada da je slika kod 2. govornog lica, tj. sugovornika.

Isti je slučaj i s pokaznim priložima, npr. Nemoj ići tuda (blizu tebe), nemoj ni ovuda (blizu mene), nego pođi onuda (što nije blizu ni govornika, ni sugovornika). Ili: Tako ne valja (kako ti radiš), ne valja ni ovako (kako ja radim), treba onako (kako radi on).

U vezi s vremenom upotreba pokaznih riječi je ovakva: Na ono što ćemo reći, ukazujemo s ovaj, ovako, a na ono što je rečeno ukazujemo s taj, tako. Pogrešno je reći Ovako nije trebalo postupiti, a pravilno je Tako nije trebalo postupiti.

EVO, ETO, ENO

Sve što je napisano, vrijedi i za riječi evo, eto, eno. Kad govorimo o predmetima u prostoru, kažemo: Evo knjige kod mene. Eto knjige kod tebe. Eno knjige kod njega. Ako obraćamo pozornost na ono što ćemo reći ili što je već rečeno, poslužiti ćemo se ovakvim rečenicama: Evo, ispričat ću vam nešto. Eto, čuli ste priču. Ako usporedimo frazeologiju našeg i njemačkog jezika, vidjet ćemo očite razlike. Kad nas netko zovne, možemo odgovoriti: Evo me i Eto me. Nijemac će to drukčije reći: Ich bin hier (Ovdje sam) i Ich komme schon (Dolazim već). Evo kazuje da sam ovdje, a eto da namjeravam ići prema onome tko zove. U novije se vrijeme opaža

odstupanje od ovog pravila. Možda ćete reći da je to sitnica, ali pogledate li u rječnik, vidjet ćete da pravilo nije izmišljeno.

GDJE, KAMO, KUDA

Gdje, kamo i kuda su mjesni prilozi, tj. znače mjesto vršenja radnje, ali svaki od njih ima svoje posebno značenje. Gdje znači na kojem ili u kojem mjestu. (Gdje živiš? U Varešu. Gdje radiš? U tvornici.) U odgovoru na pitanje gdje možemo osim imenica očekivati i priloge: ovdje, tu, ondje, svagdje, nigdje itd. Kamo znači na koje ili u koje mjesto. (Kamo ideš? U školu. Kamo si krenuo? U Vareš.) Na pitanje kamo u odgovoru očekujemo osim imenica i priloge: ovamo, tamo, onamo, nekamo, nikamo itd. Kuda znači kojim pravcem, kojim putem. (Kuda hodaš? Cestom. Kuda vozi tramvaj? Preko Trga kralja Tomislava.) Na pitanje kuda očekujemo u odgovoru priloge: ovuda, tuda, onuda, nekuda, nikuda itd. Netko će reći da se razlika gotovo i ne primijeti, ali će dobrom poznavatelju hrvatskog jezika "zaškripati" u uhu ako ga se upita npr. Gdje ideš?

OVDJE, TU, ONDJE

Treba razlikovati i priloge ovdje, tu i ondje. Ovdje znači na ovom mjestu, pokraj mene, tj. pokraj osobe koja govori o sebi. Olovka je ovdje (pokraj mene). Tu znači na tom mjestu, pokraj tebe, tj. pokraj osobe kojoj je govor upućen. Olovka je tu (pokraj tebe). Ondje znači na onome mjestu, podalje od mene i tebe, tj. niti pokraj osobe koja govori o sebi, niti pokraj osobe kojoj je govor upućen. Olovka je ondje (dalje od nas). To vrijedi i za druge priloge ove vrste: ovamo, ovuda, odavde, dovde itd. koriste se kad je nešto bliže 1. govornom licu; odatle, tuda, dotle, dotud itd. kad je nešto bliže sugovornom licu; onamo, onuda, odande, donde kad je nešto podalje i od govornog i od sugovornog lica.

Literatura:

1. S. Težak, S. Babić, Gramatika hrvatskoga jezika, Školska knjiga, Zagreb, 1992.
 2. V. Anić, Rječnik hrvatskoga jezika, Novi Liber, Zagreb, 1991.
 3. I. Brabec, Sto jezičnih savjeta, Školske novine, Zagreb, 1984.
 4. S. Težak, Jezik, izražavanje i stvaranje, Školska knjiga, Zagreb, 1992.
- (udžbenik za hrvatski jezik u V. razredu osnovne škole)

RATNA ŠKOLA ILI PODUKA KOJU DEMANTIRA ISKUSTVO

*Objašnjavam sinu kako su
u hrvatskom jeziku prozor
i prozirno od istog korijena.*

On me i sluša i ne sluša.

*Hajde, rat je i ni djeca
više nemaju živaca slušati
poduke. (A i šta nam sad
vrijedi sva naša škola -*

*kaže njegova majka i ne mogu
pred njim reći da je u pravu.)*

*A on, sin, gleda u ono što
je nekad bilo u prvom srodstvu
s "prozirnim". Pa mi, kaže on,
ustvari više i nemamo prozora.*

*Prozirem ga: On se, zapravo,
ozbiljno ruga mom nauku.*

Ž. Ivanković

**Želite li čuti vijesti iz svijeta,
najnovija izvješća iz Washingtona,
svakodnevne i jamačno relevantne
informacije o stanju u BiH
uključujući i javljanja iz Vareša,
slušajte**

GLAS AMERIKE

**- program na hrvatskom jeziku,
od 17,30 do 18 sati
u sklopu programa
Hrvatske radio postaje "Bobovac"
Vareš**

